

22.07.2016.

Ierosinātas lietas par Solidaritātes nodokļa likuma normām

2016. gada 21. jūlijā Satversmes tiesas 2. kolēģija ierosināja vairākas lietas par atsevišķu Solidaritātes nodokļa likuma normu atbilstību Satversmei.¹

Apstrīdētās normas

Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5., 6., 7. un 9. pants:

3. pants. Ar nodokli apliekamais objekts

Nodokļa objekts ir ienākums, kas noteikts likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 14. un 20.² pantā² un pārsniedz attiecīgajam kalendāra gadam noteikto valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta (turpmāk – obligāto iemaksu objekts) maksimālo apmēru³.

5. pants. Nodokļa maksātāji

Nodokļa maksātāji ir darba devēji, darba ņēmēji, iekšzemes darba ņēmēji pie darba devēja – ārvalstnieka, ārvalstu darba ņēmēji pie darba devēja – ārvalstnieka – un pašnodarbinātie, kuri pakļauti valsts sociālajai apdrošināšanai un kuru ienākumi taksācijas periodā pārsniedz saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu” noteikto obligāto iemaksu objekta maksimālo apmēru.

-
- ¹ Lieta Nr.2016-14-01 „Par Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5., 6., 7. un 9. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam”;
 - Lieta Nr. 2016-15-01 „Par Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5., 6., 7. un 9. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam”;
 - Lieta Nr. 2016-16-01 „Par Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam”;
 - Lieta Nr. 2016-17-01 „Par Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam”.

² [...] Darba devēja un darba ņēmēja obligāto iemaksu objekts ir visi algotā darbā aprēķinātie ienākumi, no kuriem jāietur iedzīvotāju ienākuma nodoklis, neatskaitot neapliekamo minimumu, nodokļu atvieglojumus un attaisnotos izdevumus, par kuriem nodokļu maksātājam ir tiesības samazināt apliekamo ienākumu. [...]

³ 48 600 euro gadā (Ministru kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumu Nr. 1478 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto un brīvprātīgo iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 5. punkts).

6. pants. Nodokļa likme

Nodokļa likme atbilst obligāto iemaksu likmei, kas noteikta saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 18. pantu⁴.

7. pants. Nodokļa aprēķināšana

(1) Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta sniegto informāciju, summē sociāli apdrošinātajai personai obligāto iemaksu objektu un veiktās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra uzskaita faktiski veikto solidaritātes nodokli, kad ir sasniegts likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu” noteiktais obligāto iemaksu objekta maksimālais apmērs.

(2) Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra solidaritātes nodokli aprēķina reizi mēnesī.

9. pants. Nodokļa ieskaitīšana valsts pamatbudžetā

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra faktiski samaksāto nodokli par pārskata mēnesi pārskaita valsts pamatbudžeta ieņēmumu kontā līdz pārskata mēnesim sekojošā trešā mēneša piecpadsmitajam datumam.

Apstrīdētās normas ir spēkā no 2016. gada 1. janvāra.

Augstāka juridiska spēka normas

Satversmes 91. panta pirmais teikums: „Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.”

Satversmes 109. pants: „Ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.”

Lietu fakti

Lietas ierosinātas pēc vairāku fizisko personu, kā arī komercsabiedrību konstitucionālajām sūdzībām. Sūdzību iesniedzēji ir darba ņēmēji un darba devēji, kuriem saskaņā ar apstrīdētajām normām ir pienākums maksāt solidaritātes nodokli.

⁴ [...] Obligāto iemaksu likme, ja darba ņēmējs tiek apdrošināts visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, ir 34,09 procenti, no kuriem 23,59 procentus maksā darba devējs un 10,50 procentus — darba ņēmējs.

Komerksabiedrības norāda, ka tās nodarbina augsti kvalificētus speciālistus un maksā tiem darba tirgum atbilstošu atalgojumu. Savukārt pienākums maksāt solidaritātes nodokli mazinot iespējas piesaistīt augsta līmeņa speciālistus. Tādējādi šie darba devēji tiekot nostādīti neizdevīgākā pozīcijā salīdzinājumā ar darba devējiem, kas šāda līmeņa speciālistus nenodarbina, tiekot samazināta konkurētspēja darba tirgū. Šāda situācija neatbilstot vienlīdzības principam. Turklāt komerksabiedrības norāda arī uz nevienlīdzīgu attieksmi pret dažādiem darba devējiem, kam radies pienākums maksāt solidaritātes nodokli, jo tiekot piemērota atšķirīga maksājamā nodokļa likme atkarībā no nodarbināto statusa (piemēram, darba devējiem, kas nodarbina personas, kas sasniegušas pensijas vecumu, attiecībā uz šiem darbiniekiem tiek piemērota samazināta solidaritātes nodokļa likme).

Darba ņēmēji, kas iesnieguši konstitucionālas sūdzības, uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst vienlīdzības principam un nesamērīgi ierobežo viņu tiesības uz sociālo nodrošinājumu. Solidaritātes nodoklis pēc būtības līdzinoties sociālās apdrošināšanas iemaksām. Līdz solidaritātes nodokļa ieviešanai sociālās apdrošināšanas iemaksas no ienākumiem, kas pārsniedza 48 600 *euro* gadā, netika aprēķinātas. Savukārt šobrīd nodoklis esot jāmaksā tādā pašā kārtībā un apmērā kā sociālās apdrošināšanas iemaksas, savukārt sociālās apdrošināšanas izmaksas (iestājoties sociālās apdrošināšanas gadījumam) neesot proporcionālas ienākumiem, no kuriem veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Tiesas procedūra

Satversmes tiesa ir uzaicinājusi Saeimu līdz 2016. gada 21. septembrim iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstus ar lietu faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

Lietu sagatavošanas termiņš ir 2016. gada 21. decembris. Par lietu izskatīšanas procesa veidu un datumu tiesa lemj pēc lietu sagatavošanas.

Papildu informācija

Satversmes tiesā par Solidaritātes nodokļa likuma normu atbilstību Satversmei ir saņemti vairāki desmiti konstitucionālo sūdzību. Satversmes tiesa, izskatot vairākus pieteikumus, secināja, ka tie neatbilst Satversmes tiesas likuma prasībām. Konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem ir jāpamato, ka apstrīdētās normas aizskar viņiem Satversmē noteiktās

pamattiesības. Pieteikumu iesniedzēji ir norādījuši, ka, ņemot vērā esošās darba attiecības, kā arī iepriekšējo gadu ienākumus, pamattiesību aizskārums tiem sagaidāms nākotnē, proti, brīdī, kad viņiem radīsies pienākums maksāt solidaritātes nodokli.

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka pamattiesību aizskārums var būt arī nākotnē sagaidāms. Tas nozīmē, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas piemērošana varētu radīt nelabvēlīgas sekas konstitucionālās sūdzības iesniedzējam. Nākotnē sagaidāma aizskāruma gadījumā ir skaidri redzams, ka tas personai agrāk vai vēlāk, bet noteikti radīsies.

Satversmes tiesa norādīja, ka šajā gadījumā apstrīdēto normu piemērošana ir atkarīga no tā, vai konkrēto pieteikumu iesniedzēju ienākumi taksācijas periodā pārsniegs 48 600 *euro*. Tiesa secināja, ka šobrīd nav pamata atzīt, ka apstrīdētās normas pieteikumu iesniedzējiem noteikti tiks piemērotas un nākotnē tiem radīs pamattiesību aizskārums. Tādējādi, izskatot šos pieteikumus, Satversmes tiesa pieņēma lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu, jo pieteikumu iesniedzējiem vēl nebija radies pienākums maksāt solidaritātes nodokli.

Turklāt Satversmes tiesa atteicās ierosināt lietas par vairākiem pieteikumiem, kuros nebija sniegts juridiskais pamatojums, kas būtu uzskatāms par pietiekamu prasījuma apmierināšanai.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Līna Kovalevska

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdze
Lina.Kovalevska@satv.tiesa.gov.lv
67830748, 29813216